

Załącznik nr 1 do Regulaminu konkursu dotyczącego projektów złożonych w ramach:
Działania 8.1 *Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych*
w zakresie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej,
Osi VIII *Integracja społeczna* RPO WO 2014-2020,
Nabór XIII, Wersja nr 1, sierpień 2019 r.

ZAŁĄCZNIK NR 9

Analiza sytuacji regionalnej w zakresie wsparcia rodziny przeżywającej problemy opiekuńczo-wychowawcze, w tym sytuacji zagrożenia utraty możliwości opieki nad dziećmi, zgodnie z zakresem usług określonym w *ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1111 z późn. zm.)

1. Usługi wspierania rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz systemu pieczy zastępczej obejmują obszary zadań, wykonywane przez:
  - A. samorząd gminny;
  - B. samorząd powiatowy;
  - C. samorząd wojewódzki.

A. Zadania samorządu gminnego polegają na wsparciu rodziny w środowisku jej zamieszkania w zakresie wypełniania funkcji wychowawczej i opiekuńczej, które obejmują przede wszystkim:

1) pracę z rodziną, w tym w formie:

- konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- terapii i mediacji;
- usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych,
- pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
- organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, w ramach grup wsparcia i grup samopomocy¹.

Pracę z rodziną prowadzi przede wszystkim **asystent rodziny**, którego zadania określone w art. 15 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, obejmują m.in.:

- opracowanie i realizację planu pracy z rodziną;
  - udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej (w zdobywaniu umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, wychowawczych);
  - wspieranie aktywności społecznej i zawodowej rodzin;
  - udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymaniu zatrudnienia;
  - udzielanie pomocy dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
  - podejmowanie działań interwencyjnych, prowadzenie indywidualnych konsultacji i dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny;
  - współpracę z jednostkami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny;
  - współpracę z zespołem interdyscyplinarnym działającym na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
  - realizację zadań określonych w *ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodziny „Za życiem”* (Dz. U. z 2019 r. poz. 473)².
- 2) pomoc w opiece i wychowaniu dziecka poprzez umożliwienie dziecku korzystania z zajęć w placówce wsparcia dziennego, która może być prowadzona w formie:
- opiekuńczej, w tym w formie kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych,
  - specjalistycznej,
  - pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę³.

¹ Art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1111 z późn. zm.).

² Art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny ...

³ Tamże, art. 18

- 3) gmina może zatrudnić również rodziny wspierające, które wspólnie z asystentem rodziny pomagają rodzinie, przeżywającej trudności opiekuńcze i wychowawcze, w prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych⁴.

B. Do zadań samorządu powiatowego należy organizacja opieki i wychowania dla dzieci pozbawionych opieki rodziny biologicznej – w systemie pieczy zastępczej, poprzez:

- 1) *pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opieka i wychowanie w środowisku zastępczym;*
- 2) *przygotowanie dziecka do:*
  - a) *godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia;*
  - b) *pokonywanie trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki;*
  - c) *nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczenia straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;*
  - d) *zaspokajanie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych, kulturalno-rekreacyjnych*⁵.

Pieczą zastępczą sprawowana jest w formie:

- 1) rodzinnej – rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka, którym mogą pomagać rodziny pomocowe;
- 2) instytucjonalnej – placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne oraz interwencyjne ośrodki preadopcyjne;
- 3) działania organizatorów i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

C. Zadania samorządu województwa, które zgodnie z art. 154 i 162 *ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*, obejmują:

- utrzymanie ośrodków adopcyjnych, które na terenie województwa prowadzą postępowanie adopcyjne;
- wyznaczanie i ogłaszanie w wojewódzkim dzienniku urzędowym ośrodka adopcyjnego właściwego do prowadzenia banku danych o dzieciach z terenu województwa, oczekujących na przysposobienie (w woj. opolskim jest nim Ośrodek Adopcyjny w ROPS w Opolu);
- monitoring przebiegu procesów adopcyjnych w ośrodkach adopcyjnych w województwie.

W 2019 r. planowane jest wprowadzenie zmian w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, polegających m.in. na:

- zwiększeniu zakresu usług wspierających funkcjonowanie rodzin w lokalnym środowisku, oraz ograniczenie liczby dzieci kierowanych do pieczy zastępczej (zmieniony został zakres pracy asystenta rodziny oraz zwiększono dostępność placówek wsparcia

---

⁴ Tamże, art. 29

⁵ Tamże, art. 33

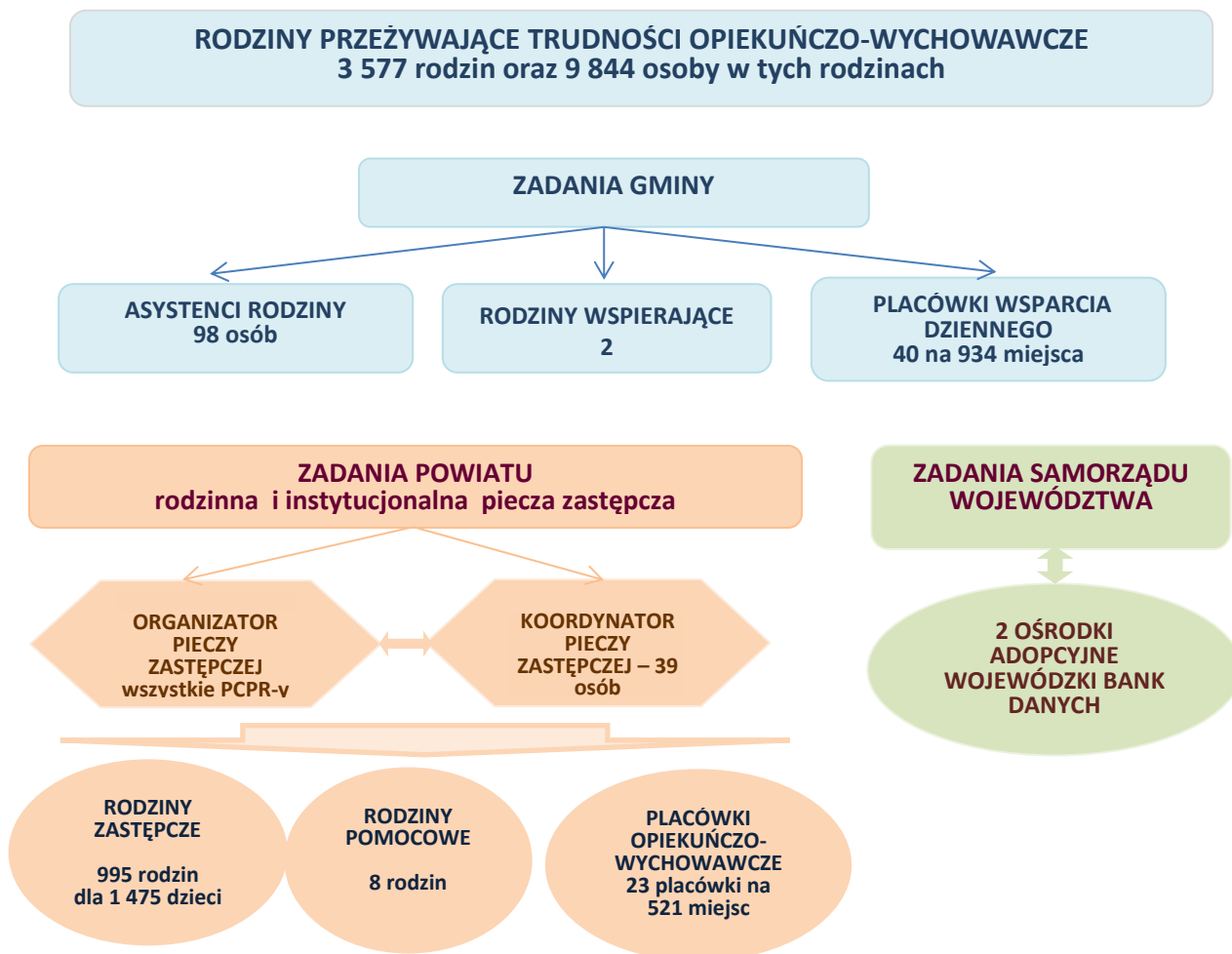
- dziennego – obie te formy przeznaczone są obecnie dla wszystkich rodzin wychowujących dzieci);
- wprowadzone będą rozwiązania zmierzające do ograniczenia liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych (od 2020 r. gminy nie będą ponosiły odpłatności za pobyt dzieci w tych placówkach; odpłatność ponoszona będzie wyłącznie za pobyt dziecka w rodzinie zastępczej);
  - w zakresie usamodzielnienia – zniesione zostanie kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń z tytułu usamodzielnienia oraz skrócony z trzech do roku okres uprawniający do pomocy na usamodzielnienie. Ponadto do podmiotów prowadzących usamodzielnienie włączono Ochotnicze Hufce Pracy;
  - zaproponowano również zmiany w zakresie procedur adopcyjnych oraz usprawnienia dotyczące wymagań kwalifikacyjnych dla osób sprawujących funkcje kierownicze w placówkach wsparcia dziennego, pełniących funkcję asystentów rodziny, pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych w celu zapewnienia lepszego przepływu kadr systemu⁶.

Ponadto zadania z zakresu pieczy zastępczej realizują w woj. opolskim organizacje pozarządowe, które w swoich statutach uwzględniają problemy i zjawiska społecznej, określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Są to m.in. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Opolu, Towarzystwo Rozwoju Rodziny w Opolu, Diecezjalna Fundacja Ochrony Życia w Opolu, Fundacja Pomocy Dzieciom *Bądź Dobroczyńcą* w Opolu, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „Brzdąc” w Kędzierzynie-Koźlu, Stowarzyszenie Polska Dzieciom w Nysie oraz S.A.P.R.A Stowarzyszenie Aktywnej Pomocy Rodzinie Alternatywa w Prudniku.

---

⁶ Druk nr 3023 Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3023> (26.06.2019 r.).

**SCHEMAT ORGANIZACYJNY SYSTEMU WSPIERANIA RODZINY I PIECZY ZASTĘPCZEJ
WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE W 2018 R.**

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

2. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej

2.1. Asystenci rodziny

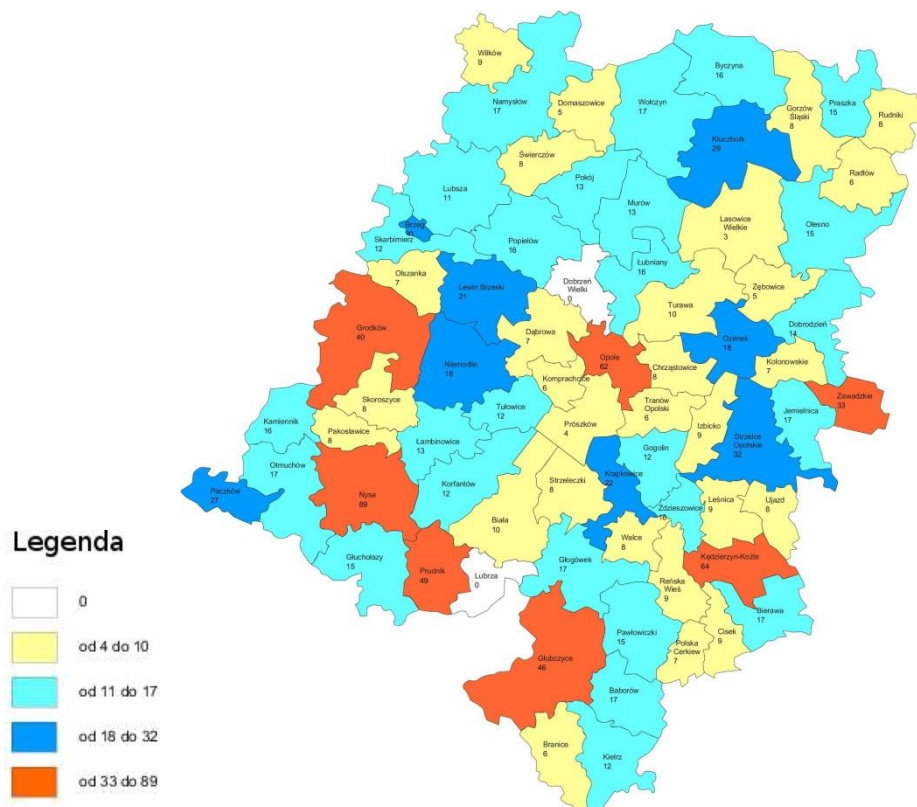
W 2018 r. prawie bez zmian pozostała liczba zatrudnionych asystentów rodziny. **W 69 gminach** (68 w 2017 r.) zatrudnianych było ogółem **98 asystentów** – o 1 zatrudnionego więcej niż rok wcześniej, w tym – w latach 2016-2018 - zatrudniono **18 asystentów w ramach RPO WO 2014-2020 (projekt *Blżej rodziny i dziecka*)**.

W porównaniu do 2015 r., zatrudnienie asystentów rodziny wzrosło o 12,6%, a od początku działania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej liczba asystentów rodziny wzrosła z 33 do 98, tj. prawie 3-krotnie.

Asystenci rodziny mieli pod opieką 1 169 rodzin (o 5,4% mniej niż w 2017 r.). Na 1 asystenta przypadało średnio 12 rodzin. Od początku działania systemu (2012 r.), liczba rodzin

korzystających z pracy asystentów rodziny wzrosła 3,8-krotnie (z 306 w 2012 r. do 1 169 w 2018 r.).

Mapa 1. Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny w woj. opolskim w 2018 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2018 r.

Najwięcej rodzin objętych pracą asystenta rodziny występuje w gminach miejskich i miejsko-wiejskich (w Nysie – 89, Kędzierzynie-Koźlu – 64, Opolu – 62, a także Prudniku - 49, Głubczycach – 46 i Grodkowie - 40). Wysokie wskaźniki liczby rodzin przypadających na 1 asystenta rodziny odnotowano również w: Zawadzkiem, Strzelcach Opolskich, Brzegu, Kluczborku, Paczkowie, Krapkowicach i Lewinie Brzeskim (21-33 rodziny). W pozostałych gminach na asystenta rodziny przypadało od 18 rodzin w Ozimku i Niemodlinie do 3 rodzin w Lasowicach Wielkich.

W 2018 r. w 2 gminach w woj. opolskim (Dobrzeń Wielki, Lubrza) brak było zatrudnionych asystentów rodziny (w latach 2015-2017 były 3 takie gminy).

2.2. Potrzeby w zakresie asysty rodzinnej

Zgodnie z art. 15 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁷, *liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15 rodzin, **zatem obecnie należałoby zatrudnić w woj. opolskim dodatkowo 141 asystentów rodziny** (liczba asystentów winna wynosić ogółem 239, tj. 3 577 rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,*

⁷ Art. 15 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2019 r., poz. 1111 z późn. zm.).

podzielone przez 15 rodzin, i przy uwzględnieniu aktualnej liczby zatrudnionych asystentów – 98, należą zwiększyć zatrudnienie o 141 osób).

2.3. Dzieci w rodzinach wieloproblemowych wg powiatów woj. opolskiego

W 2018 r. było w woj. opolskim 3 577 rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w których były 9 844 osoby (w tym ok. 7 000 dzieci), tj. o 11,3% mniej niż w 2017 r. oraz o ponad 21% mniej niż w roku 2016. Wśród rodzin wieloproblemowych było 475 rodzin wielodzietnych, w których przebywało ok. 1 500 dzieci.

Tabela 1. Liczba osób w rodzinach wieloproblemowych (rodziny, którym pomocy udzielono z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych) w woj. opolskim w latach 2016-2018

Lp.	Powiaty	Osoby w rodzinach, którym pomocy udzielono z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych				
		2016 r.	2017 r.	2018 r.	Wskaźnik do liczby mieszkańców w 2018 r.	Wzrost / spadek liczby klientów w 2018 r. 2016 r.= 100 %
	Razem z tego:	12 485	11 102	9 844	10,0	-21,2
1	brzeski	1 639	1 676	1 588	17,6	-3,1
2	głubczycki	833	749	729	15,9	-12,5
3	kędzierzyńsko-kozielski	827	848	643	6,8	-22,2
4	kluczborski	1 050	948	855	13,0	-18,6
5	krapkowicki	1 190	1 022	916	14,3	-23,0
6	namysłowski	579	526	520	12,2	-10,2
7	nyski	2 129	1 839	1 601	11,7	-24,8
8	oleski	706	664	508	7,9	-28,0
9	Opole Miasto	502	514	395	3,1	-21,3
10	opolski	1 473	1 133	931	7,5	-36,8
11	prudnicki	508	425	401	7,2	-21,1
12	strzelecki	1 049	758	757	10,1	-27,8

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2017 r. i 2018 r.

W latach 2016-2018 liczba osób w rodzinach wieloproblemowych, które korzystały z pomocy społecznej, spadła średnio o 21,2%, w tym najbardziej w powiatach:

- opolskim (o 36,8%);
- oleskim (o 28%)
- strzeleckim (o 27,8%).

Najmniejszy spadek liczby osób w tych rodzinach odnotowano w powiecie brzeskim – o 3,1%.

Wskaźnik liczby osób w rodzinach wieloproblemowych

W 2018 r. - średnio w województwie, na każde 1 000 mieszkańców przypadało 10 osób w rodzinach wieloproblemowych, które korzystały z pomocy społecznej, w tym – najwięcej w powiatach: brzeski (17,6 na 1000 mieszkańców) i głubczycki (15,9), a najmniej w Opolu (3,1) oraz w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (6,8)

2.4. Placówki wsparcia dziennego

W 2018 r. w wyniku działania projektu realizowanego przez ROPS w Opolu pn. *Bliżej rodziny i dziecka*, zwiększyła się liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego dla dzieci z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze. Utworzono 2 nowe placówki – w Dąbrowie i Zawadzkiem (po 15 miejsc każda). Ponadto w wyniku zwiększenia liczby miejsc w pozostałych jednostkach, na koniec 2018 r. w województwie opolskim było 40 placówek wsparcia dziennego na ogółem 934 miejsca, tj. o prawie 15% więcej niż w 2017 r., z tego było:

- 16 placówek opiekuńczych;
- 9 specjalistycznych;
- 15 w formie pracy podwórkowej.

W 2018 r. z placówek wsparcia dziennego przeciętnie korzystało 769 dzieci, tj. o prawie 12% więcej niż w 2017 r.

Tabela 2. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2018 r.

Lp.	Powiat	Gmina	Liczba jednostek	Liczba miejsc w placówce wsparcia dziennego	Przeciętna liczba korzystających dzieci
1	brzeski	Brzeg	1	15	15
2		Lewin Brzeski	1	60	60
3		Branice	1	30	30
4	Kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	4	146	109
5	krapkowicki	Zdzieszowice	1	15	10
6	kluczborski	Kluczbork	2	50	36
7	namysłowski	Pokój	7	105	105
8	nyski	Głuchołazy	2	60	51
9		Nysa	1	30	67
10		Paczków	1	15	15
11	opolski	Niemodlin	1	30	30
12		Komprachcice	1	53	17
13		Dąbrowa	1	15	15
14	Opole Miasto	Opole	14	280	194
15	prudnicki	Prudnik	1	15	12
16	strzelecki	Zawadzkie	1	15	3
Razem			40	934	769

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2018 r.

łącznie w latach 2016-2018 – w efekcie działań projektu *Bliżej rodziny i dziecka* w systemie wspierania rodziny zwiększono zakres usług społecznych dla rodzin problemowych, w formie asysty rodzinnej, specjalistycznego poradnictwa, usług wspierających, edukacyjnych, rekreacyjnych, integracyjnych w placówkach wsparcia dziennego, tj.:

- zatrudniono 18 asystentów rodziny oraz 3 koordynatorów pieczy zastępczej;
- powstało 11 nowych placówek wsparcia dziennego na 157 miejsc (w 2019 r. powstaną kolejne placówki oraz rodzinny dom dziecka);
- usługami wsparcia rodziny objęto łącznie 1 859 osób (turnusy kolonijne, szkolenia dla rodziców, kadry placówek, imprezy integrujące, kampanie informacyjno-świadomościowe).

W woj. opolskim w latach 2012 -2018:

→ liczba placówek wsparcia dziennego wzrosła o 12 podmiotów;

→ liczba miejsc wzrosła o 569, tj. o 156% ;

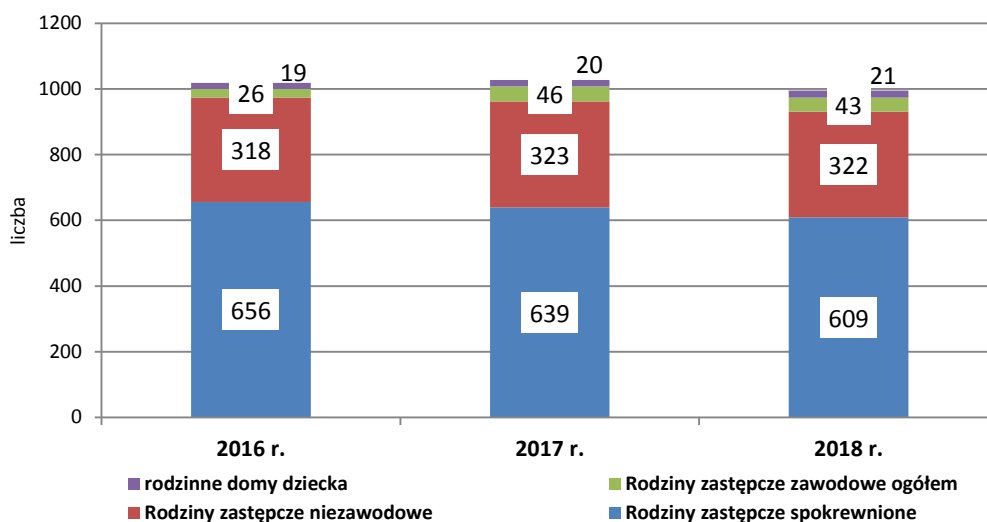
→ w tym **11 placówek na 157 miejsc** utworzono w ramach RPO WO 2014-2020.

2.5. Rodzinna piecza zastępcza

W 2018 r. liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej obejmowała 995 podmiotów, tj. o 33 mniej niż w 2017 r. (o 3,2%), z tego było:

- 609 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem (639 w 2017 r.);
- 322 rodziny niezawodowe (323 w 2017 r.);
- 43 rodziny zastępcze zawodowe (o 3 mniej niż w 2017 r.), z tego:
  - ✓ 30 „zwykłych” zawodowych rodzin zastępczych;
  - ✓ 9 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego;
  - ✓ 4 rodziny specjalistyczne (wychowujące niepełnosprawne dzieci);
- 21 rodzinnych domów dziecka (o 1 dom więcej niż w 2017 r.).

Wykres 1. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2016-2018

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji przekazanych telefonicznie przez PCPR-y w maju 2018 r.

W 2018 r. – w porównywaniu do 2017 r., w strukturze rodzinnych form pieczy zastępczej:

- liczba rodzin niezawodowych była podobna (w 2018 r. było ich 322 – o 1 mniej niż rok wcześniej);
- o 4,7% zmalała liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem (o 30 rodzin);
- bez zmian pozostała liczba rodzin zawodowych specjalistycznych (4) oraz pełniących funkcję pogotowia rodzinnego (9);
- o 1 wzrosła liczba rodzinnych domów dziecka.

Tabela 3. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2018

Lp.	Podmioty pieczy zastępczej	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim								
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	Wzrost / spadek w 2018 r. 2017 r. =100%	Wzrost / spadek w 2018 r. 2012 r. =100%
1	Razem	1 159	1 143	1102	1 019	1 019	1 028	995	-3,2	-14,2
2	Rodziny zastępcze spokrewnione	769	737	691	638	656	639	609	-4,7	-20,8
3	Rodziny zastępcze niezawodowe	352	357	357	324	318	323	323	0,0	-8,2
4	Rodziny zastępcze zawodowe ogółem z tego:	31	32	36	38	26	46	43	-6,5	+38,7
5	rodziny zastępcze zawodowe „zwykłe”	19	19	24	25	13	33	30	-9,1	+57,9
6	rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	10	10	10	9	9	9	9	X	-10,0
7	rodziny zastępcze specjalistyczne	2	3	2	4	4	4	4	X	+100,0
8	rodzinne domy dziecka	7	17	18	19	19	20	21	+5,0	+200,0

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2018.

Natomiast analiza danych w latach 2012-2018 (podobnie jak w latach poprzednich), wskazuje na spadek ogólnej liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej – o 14,2%, w tym o 21% zmniejszyła się liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem, przy czym:

- 3-krotnie wzrosła liczba rodzinnych domów dziecka (z 7 do 21);
- o 38,7% wzrosła liczba zastępczych rodzin zawodowych (z 31 do 43), w tym o 2 wzrosła liczba specjalistycznych rodzin zawodowych, a o 11 wzrosła liczba „zwykłych” rodzin zawodowych.

W 2018 r. – w porównaniu do 2012 roku, liczba rodzin zastępczych wzrosła jedynie w powiecie głubczyckim (o 15%), a w pozostałych powiatach spadła, w tym najbardziej w powiatach: oleskim (o 37%), kędzierzyńsko-kozielskim i strzeleckim (po 29%).

Tabela 4. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w latach 2012- 2018

Powiat	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim							
	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	Wzrost / spadek w 2018 r. 2012 r.=100%
brzeski	107	101	98	99	107	108	95	88
głubczycki	57	64	60	56	57	60	66	115
kędzierzyńsko-kozielski	166	167	158	115	137	136	119	71
kluczborski	90	85	82	80	76	76	84	93
krapkowicki	80	81	75	73	69	69	68	85
namysłowski	41	51	49	46	43	43	33	80
nyski	126	121	123	122	104	105	119	94
oleski	58	52	45	39	34	35	37	63
Opole Miasto	128	139	127	119	119	119	121	94
opolski ziemski	121	112	110	114	105	105	107	88
prudnicki	102	93	91	88	102	102	87	85
strzelecki	83	77	84	68	66	66	59	71
razem woj.	1 159	1 143	1 102	1 019	1 019	1 019	995	85

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji przekazanych telefonicznie przez powiatowe centra pomocy rodzinie woj. opolskiego w 2019 r.

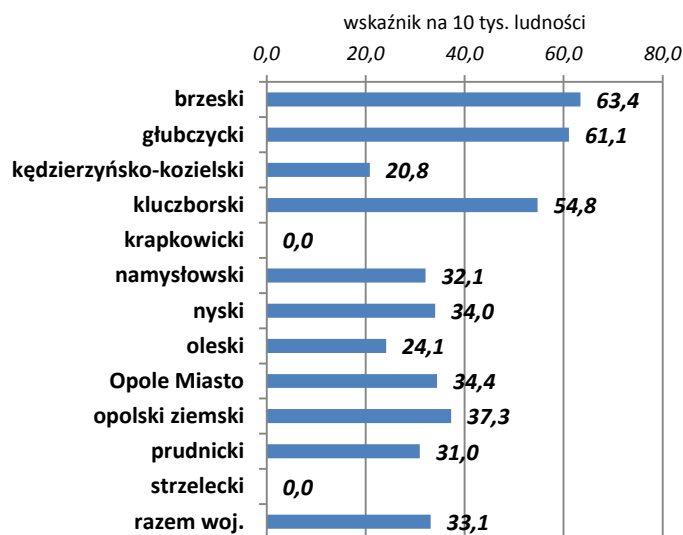
2.6. Instytucjonalna piecza zastępcza

W 2018 r. – podobnie jak w roku poprzednim, w woj. opolskim były 23 placówki opiekuńczo-wychowawcze. Liczba miejsc w tych placówkach spadła o 11 i na koniec 2018 r. wynosiła 521.

Średnio na 10 tys. ludności w wieku do 17 lat przypadają w woj. opolskim 33,1 miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, przy czym:

- najwięcej w powiatach: brzeskim (63,4), głubczyckim (61,1) i kluczborskim (54,8);
- najmniej w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim (20,8) i oleskim (24,1);
- w dwóch powiatach brak jest domów dziecka: krapkowickim i strzeleckim (w powiecie krapkowickim występuje największa w województwie liczba rodzinnych domów dziecka).

Wykres 2. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego w 2018 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Rejestru Wojewody Opolskiego w zakresie placówek opiekuńczo-wychowawczych (stan w dniu 24 kwietnia 2018 r.), oraz danych GUS za 2018 r.

2.7. Placówki opiekuńczo-wychowawcze o liczbie miejsc mniejszej niż 14

Spośród 23 placówek opiekuńczo-wychowawczych 6 jednostek (w powiatach: brzeskim, głubczyckim, dwie w kluczborskim oraz dwie w Mieście Opolu), posiadało nie więcej niż 14 miejsc (łącznie 84 miejsca, tj. 16% ogólnej liczby miejsc w tych placówkach).

Samorzędy powiatowe w woj. opolskim, kierując się zaleceniem wynikającym z ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (do nie więcej niż 30 miejsc do grudnia 2020 r. i do nie więcej niż 14 miejsc – od stycznia 2021r.)⁸, systematycznie ograniczają liczbę miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Działania te prowadzone są w ramach restrukturyzacji jednostek (bez udziału środków unijnych).

Biorąc pod uwagę liczbę miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz ustawowy obowiązek zmniejszenia liczby dużych placówek na rzecz zwiększenia jednostek o liczbie miejsc nie

⁸ Art. 106 229 i 230 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, które określają maksymalną liczbę miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (do grudnia 2020r. i od stycznia 2021 r.). Przepisy te przewidują poprawę standardu opieki w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poprzez zmniejszenie do 14 – liczby wychowanków przebywających w 1 placówce.

większej niż 14, **należy utworzyć (lub przekształcić już istniejące) placówki opiekuńczo-wychowawcze, tak aby powstało dodatkowo 17 jednostek**, w tym w powiatach: brzeskim i opolskim – po 3, w nyskim - 4, a w powiatach: głubczyckim, kędzierzyńsko-kozielskim, kluczborskim, namysłowskim, prudnickim, oleskim i Mieście Opolu – po 1 placówce⁹. Przy czym - zgodnie z ostatnią nowelizacją ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1111 z późn. zm.) – możliwe jest *funkcjonowanie w jednym wielorodzinnym budynku więcej niż jednej placówki opiekuńczo-wychowawczej do 14 dzieci (.....)*, a także *funkcjonowanie na jednej nieruchomości gruntowej więcej niż jednej placówki opiekuńczo-wychowawczej do 14 dzieci, uwzględniając specyfikę i zadania tych placówek oraz potrzeby środowiska lokalnego*¹⁰.

W województwie opolskim nie występują: regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne oraz interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

2.8. Dzieci w pieczy zastępczej

Tabela 5. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2018

Wyszczególnienie	Dzieci w pieczy zastępczej							Wzrost / spadek w 2018 r. 2017 r. =100%	Wzrost / spadek w 2018 r. 2012 r.=100%
	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.		
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	996	984	886	801	818	792	760	-4,0%	-23,7%
w rodzinach zastępczych niezawodowych	495	489	494	434	423	422	447	+5,9%	-9,7%
w rodzinach zastępczych zawodowych	152	144	149	139	125	142	145	+2,1%	-4,6%
w rodzinnych domach dziecka	39	114	123	127	127	118	123	+4,2%	+215,4%
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (miejsca)	546	526	514	528	542	532	521	-2,1%	-4,6%
Razem	2 228	2 257	2 166	2 029	2 118	2 006	1 996	-0,5%	-10,4%

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2018.

W 2018 r. w systemie pieczy zastępczej umieszczonych było 1 996 dzieci (o 10 dzieci mniej niż w 2017 r., tj. o 0,5%).

Od początku działania systemu pieczy zastępczej, tj. od 2012 r., liczba umieszczonych w nim dzieci systematycznie maleje. Jest to w dużym stopniu efekt działań profilaktycznych, prowadzonych przez ośrodki pomocy społecznej w formie wsparcia asystentów rodziny oraz działalności placówek wsparcia dziennego. Coraz więcej dzieci może pozostać w swoich rodzinach naturalnych, które objęte zostają wsparciem asystentów rodziny oraz usługami realizowanymi w placówkach wsparcia dziennego, dzięki czemu możliwe jest ograniczenie konieczności umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

W latach 2012-2018 liczba dzieci umieszczonych w systemie zmalała o 10,4%, w tym:

- w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem – o prawie 24%,
- w rodzinach niezawodowych – o prawie 10%,
- w rodzinach zawodowych – o niecałe 5%,

⁹ Wg stanu na koniec marca 2019 r. w woj. opolskim były 23 placówki opiekuńczo-wychowawcze na 516 miejsc, w których było 60 miejsc wolnych: *Rejestr miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych województwa opolskiego wg stanu na dzień 31 marca 2019 r.*, Opolski Urząd Wojewódzki <https://bipouw.e-wojewoda.pl/pl/c/rejestr-wolnych-miejsc-w-placowkach-opiekunczo-wychowawczych.html> (26.06.2019 r.).

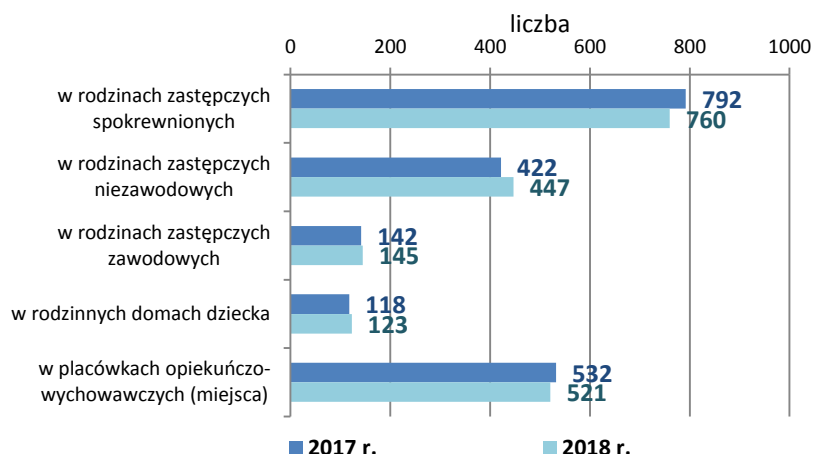
¹⁰ Art. 106 ust. 3 i 3a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1111 z późn. zm.) <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20111490887/U/D20110887Lj.pdf>

→ podobnie - o prawie 5% spadła liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Natomiast ponad 3-krotnie wzrosła liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka – podmiotach, które w formie zdeinstytucjonalizowanej zapewniają obecnie najlepszą formę pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziny biologicznej.

W 2018 r. odnotowano po raz kolejny wzrost liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zawodowych lub rodzinnych domach dziecka, i jednocześnie spadek liczby dzieci przebywających w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem, mimo to liczba dzieci w rodzinach spokrewnionych jest prawie 3-krotnie większa (760), niż liczba dzieci przebywających w rodzinach zawodowych i rodzinnych domach dziecka (268).

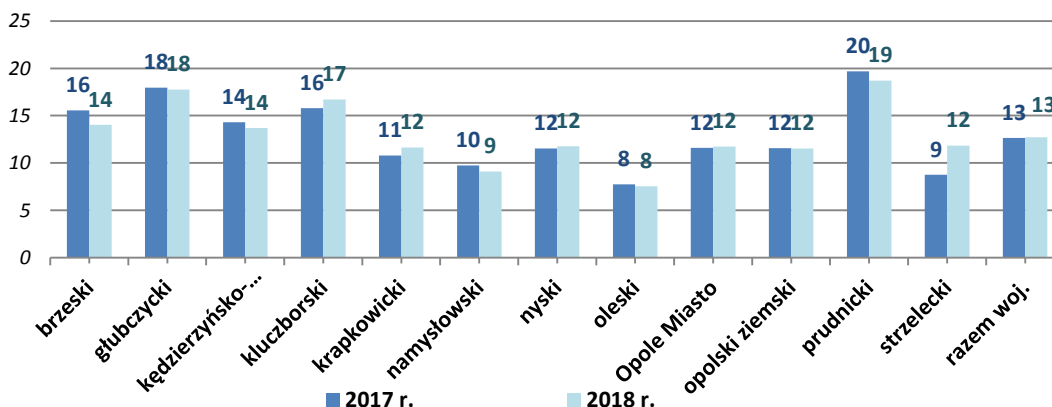
Wykres 3. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2017-2018

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2017 r. i 2018 r.

W 2018 r., podobnie jak w 2017 r., **średnio na 1000 mieszkańców** woj. opolskiego w wieku do 17 lat przypadało **13 dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej**. Wartość tego wskaźnika wahała się od 19 w powiecie prudnickim do 8 w powiecie oleskim. Niskie wskaźniki odnotowano również w powiatach: strzeleckim i opolskim (12), namysłowskim (9), natomiast wysokie w powiatach: głubczyckim (18) i kluczborskim (17).

Wykres 4. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym w woj. opolskiego w 2017 r. i 2018 r. wg powiatów

liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wg stanu na 31.12. 2017 r. oraz 31.12.2018 r.(BDL)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie informacji przekazanych telefonicznie przez powiatowe centra pomocy rodzinie oraz danych oceny zasobów pomocy społecznej w 2018 r. (formie prezentacji PDF), a także danych GUS.

2.9. Potrzeby dzieci i opiekunów w systemie pieczy zastępczej

W 2018 r. w woj. opolskim świadczenia udzielone w systemie rodzinnej pieczy zastępczej obejmowały:

1) Świadczenia obowiązkowe, tj.:

- świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania umieszczonego dziecka – koszt wyniósł 15 969 tys. zł (92% wydatków ogółem);
- dodatek z tytułu niepełnosprawności dziecka – koszt wyniósł 350 tys. zł;
- dodatek z tytułu umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach nieletnich – brak wydatków;
- świadczenie jednorazowe na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka – koszt wyniósł 226 tys. zł;
- świadczenie jednorazowe lub okresowe na pokrycie kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki – 8 tys. zł;

2) świadczenia fakultatywne, obejmujące:

- dofinansowanie do wypoczynku dziecka poza miejscem zamieszkania – koszt wyniósł 112 tys. zł;
- środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego – 512 tys. zł;
- świadczenie na pokrycie kosztów przeprowadzenia niezbędnego remontu – 50 tys. zł;
- środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z remontem lub ze zmianą lokalu – 108 tys. zł;
- środki finansowe na pokrycie innych niezbędnych i nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka oraz funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka – 1 tys. zł.

Łącznie w 2018 r. koszt świadczeń udzielonych w rodzinnej pieczy zastępczej wyniósł 17 336 tys. zł, w tym koszt świadczeń fakultatywnych – 783 tys. zł, co stanowiło 4,5% ogólnych wydatków w tym zakresie.

Spośród 1 475 dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej:

- ok. 115 osób (ok. 8%) skorzystało z dofinansowania do wypoczynku poza miejscem zamieszkania;
- udzielono około 800 świadczeń w zakresie utrzymania, remontu lub zamiany lokalu mieszkalnego;
- kilkoro dzieci otrzymało inne świadczenia związane z opieką i wychowaniem oraz funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka.

Należy stwierdzić, że świadczenia skierowane do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w tym do umieszczonych w nich dzieci:

- w wystarczającym stopniu realizowane są w zakresie świadczeń pieniężnych (świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, dodatku z tytułu niepełnosprawności dziecka, świadczenia jednorazowego związanego z potrzebami przyjmowanego dziecka oraz ze zdarzeniem losowym);
- **natomiast - w niewielkim zakresie udzielana jest pomoc w formie:**
  - **specjalistycznego poradnictwa – ok. 300 rodzin (28%);**

- **dofinansowania do wypoczynku letniego poza miejscem zamieszkania – 115 dzieci (8%);**
- **usług edukacyjnych, rekreacyjnych i sportowych, a także rehabilitacyjnych i opiekuńczych dla dzieci z niepełnosprawnościami (tylko w ramach projektów współfinansowanych ze środków UE);**
- **pokrycia kosztów związanych z utrzymaniem lokalu mieszkalnego – ok. 80 rodzin rocznie;**
- **sfinansowania kosztów niezbędnego remontu – kilka rodzin rocznie¹¹.**

Są to świadczenia fakultatywne, które samorząd powiatowy udziela w ograniczonym zakresie z uwagi na brak wystarczających środków finansowych.

2.10. Deinstytucjonalizacja usług społecznych - tworzenie rodzinnych domów dziecka

W celu zapewnienia najlepszej formy opieki dla dzieci umieszczonych w systemie pieczy zastępczej (taką formą jest obecnie rodzinny dom dziecka), a także w celu urzeczywistnienia zasady deinstytucjonalizacji usług społecznych¹², tj. przeniesienia dzieci z placówek opiekuńczo-wychowawczych do rodzinnych domów dziecka, **należałoby dodatkowo utworzyć na terenie woj. opolskiego 65 rodzinnych domów dziecka na 521 miejsc** (w placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywa obecnie 521 dzieci, a zgodnie z obowiązującymi przepisami¹³, liczba dzieci, które mogą łącznie przebywać w 1 rodzinnym domu dziecka nie może być większa niż 8).

W latach 2012-2018, w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej.:

- liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej spadła o 14%, w tym najbardziej liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem (o 21%);
- wzrosła liczba rodzin zawodowych – o 39%, a **liczba rodzinnych domów dziecka zwiększyła się 3-krotnie** (o 200%);
- **prawie 3-krotnie wzrosła liczba asystentów rodziny** (o 197%) i **3,8-krotnie liczba rodzin korzystających z ich pomocy** (o 282%);
- wzrosła również liczba **placówek wsparcia dziennego, a liczba miejsc zwiększyła się o 156%.**

¹¹ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres I-VI 2018r. oraz VII-XII 2018 r. (woj. opolskie).

¹² *Ogólnopolskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie społeczności lokalnych*, http://www.kapitalludzki.gov.pl/gfx/kapitalludzki/userfiles/93/17_wytyczne_dot_przejscia_od_opieki_instytucjonalnej_do_opieki_swiaadczonej_na_poziomie_lokalnych_spoleczności.pdf.

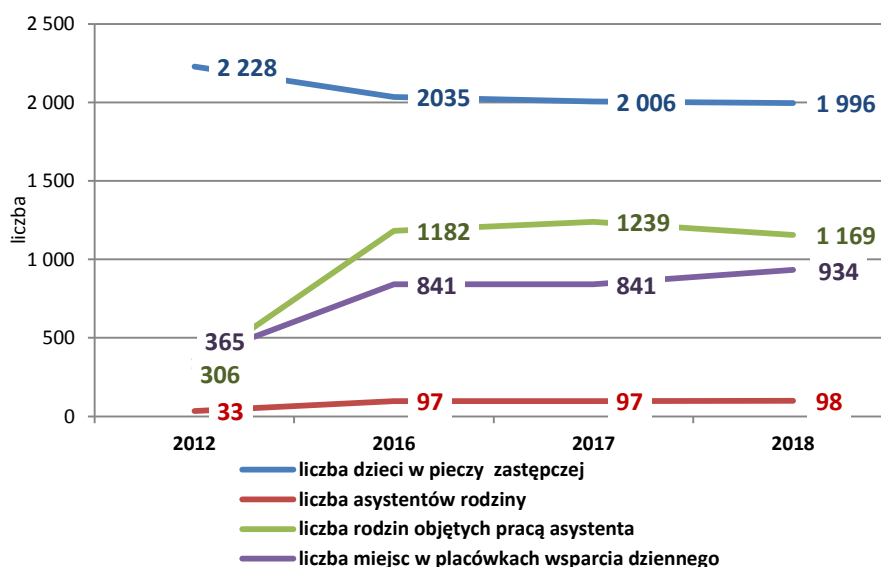
¹³ Art. 61 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1111 z późn. zm.).

Tabela 6. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2018

Lp.	Wyszczególnienie	Piecza zastępcza w latach 2012-2018							Wzrost / spadek w 2018 r. 2012 r.=100%
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
1	liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej	1 159	1 143	1 102	1 019	1019	1028	995	-14
2	liczba rodzin zastępczych spokrewnionych	769	737	691	638	656	639	609	-21
3	liczba rodzin zastępczych niezawodowych	352	357	357	324	318	323	322	-9
4	liczba rodzin zastępczych zawodowych	31	32	36	38	26	46	43	+39
5	liczba rodzinnych domów dziecka	7	17	18	19	19	20	21	+200
6	liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	546	526	514	526	542	532	521	-5
7	liczba dzieci w pieczy zastępczej	2 228	2 257	2 166	2 029	2035	2 006	1 996	-10
8	liczba asystentów rodziny	33	56	68	87	97	97	98	+197
9	liczba rodzin objętych pracą asystenta	306	648	809	963	1182	1239	1 169	+282
10	liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego	365	760	684	672	841	841	934	+156

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego (w latach 2012- 2018).

Wykres 5. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w 2012 r. i w latach 2016-2018

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012- 2018.

3. Działania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie realizacji ustawy i wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Zgodnie z art. 154 i 162 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, obejmują:

- utrzymanie ośrodków adopcyjnych, które na terenie województwa prowadzą postępowanie adopcyjne;
- wyznaczanie i ogłaszanie w wojewódzkim dzienniku urzędowym ośrodka adopcyjnego właściwego do prowadzenia banku danych o dzieciach z terenu województwa, oczekujących na przysposobienie (w woj. opolskim jest nim Ośrodek Adopcyjny w ROPS w Opolu);

- monitoring przebiegu procesów adopcyjnych w ośrodkach adopcyjnych w województwie.

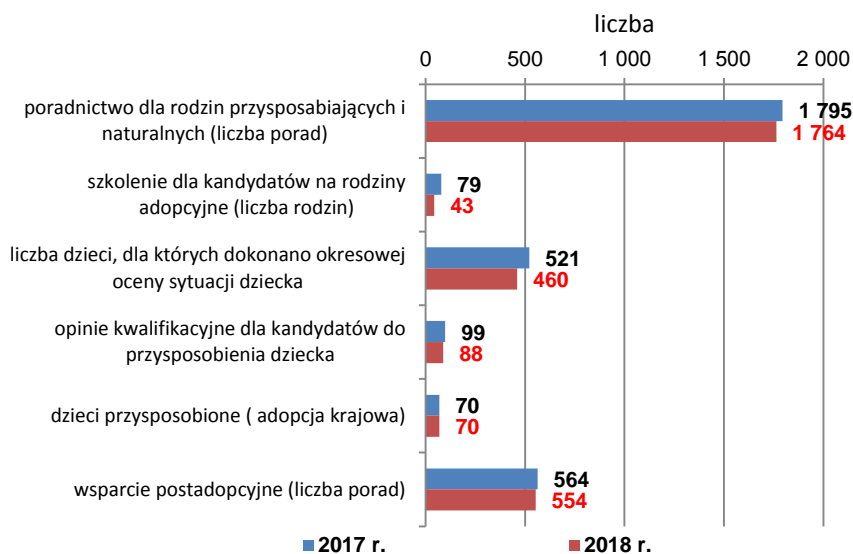
W 2018 r. koszt realizacji zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, tj. bieżącego utrzymania **2 ośrodków adopcyjnych** (jednego prowadzonego przez Samorząd Województwa Opolskiego, drugiego na zlecenie SWO) oraz prowadzenia **Wojewódzkiego Banku Danych, wyniósł 907 tys. zł** (o 3,1% więcej niż 2017 r.).

W 2018 r. w dwóch ośrodkach adopcyjnych działających w woj. opolskim **prowadzono procedury adopcyjne, w wyniku których do adopcji skierowano łącznie 70 dzieci** (tyle samo co w roku poprzednim).

Działalność Ośrodków obejmowała również:

- szkolenie kandydatów na rodziców adopcyjnych (przeszkolono łącznie 43 osoby);
- okresową ocenę sytuacji 460 dzieci;
- wydanie 88 opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów na rodziny adopcyjne;
- przeprowadzenie badań psychologicznych i pedagogicznych, w wyniku których pozyskano 81 kandydatów do przysposobienia dziecka;
- dokonanie analizy sytuacji **624** dzieci do przysposobienia **z kraju** (w ramach zadań **Wojewódzkiego Banku Danych**). Dla **13** dzieci z woj. opolskiego wszczęto poszukiwania rodzin w innych Wojewódzkich Bankach Danych w Polsce, a 7 dzieci (po upływie ustawowego terminu poszukiwania rodzin na terenie kraju) zgłoszono do Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie, prowadzącego Centralny Bank Danych z prośbą o zakwalifikowanie do adopcji zagranicznej,
- udzielenie 554 porad w zakresie wsparcia postadopcyjnego dla rodzin;
- współpracę (w zakresie promowania idei adopcji, w tym poszukiwania kandydatów do przysposobienia dziecka) z instytucjami i podmiotami realizującymi zadania ustawowe (Ośrodek Adopcyjny w Opolu podjął współpracę z sądami rodzinnymi w zakresie usprawnienia postępowania sądowego). Zorganizowano szereg spotkań z przedstawicielami instytucji (OPS, PCPR, placówki opiekuńczo-wychowawcze, szpital ginekologiczno-położniczy, placówki handlowe, szkoły, rodzinne domy dziecka i rodziny zastępcze) oraz radnymi powiatowymi. Przeprowadzono także organizację pikniku rodzinnego oraz uczestniczono w realizacji projektów w ramach RPO WO na lata 2014-2020, tj.: „Opolska mama ma moc” (udział w opracowaniu publikacji, organizacja spotkań z przedstawicielami rodzin adopcyjnych, rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka) oraz „Blżej rodziny i dziecka” - organizacja pikniku dla rodzin i rodziców zastępczych oraz uruchomienie w siedzibie Ośrodka Adopcyjnego, pomieszczenia diagnostyczno-konsultacyjnego dla dzieci i rodzin. Upowszechniano informacje o działalności Ośrodka oraz problemach adopcji w trakcie konferencji, seminariów, a także przekazywano materiały promocyjne (ulotki, plakaty, broszury). Promowano działania Ośrodka w mediach (Radio Opole, NTO).

Wykres 6. Działalność ośrodków adopcyjnych woj. opolskiego w latach 2017 – 2018

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

W 2018 r. spośród 70 przysposobionych dzieci:

- 43 przysposobiono w Ośrodku Adopcyjnym ROPS w Opolu;
- 27 dzieci skierował do adopcji Katolicki Ośrodek Adopcyjny Diecezjalnej Fundacji Ochrony Życia w Opolu (drugi ośrodek adopcyjny w woj. opolskim działający na zlecenie SWO).

W 2018 r. przysposobione tyle samo dzieci co rok wcześniej, przy czym więcej (o 6) było adoptowanych dziewcząt, a mniej (o 6) chłopców.

Tabela 7. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2016-2018

Wyszczególnienie	Działalność ośrodków adopcyjnych w woj. opolskim			
	2016 r.	2017 r.	2018 r.	Wzrost/spadek w 2018 r. 2017 r.=100%
Dzieci przysposobione ogółem, w tym w wieku:	73	70	70	100,0
poniżej 1 roku	4	4	7	175
%	5,5	5,7	10,0	x
od 1 do 4 lat	27	34	31	91
%	37,0	48,6	44,3	x
od 5 do 9 lat	23	19	25	132
%	31,5	27,1	35,7	x
10 i więcej lat	19	13	7	54
%	26,0	18,6	10,0	x
dziewczęta	35	31	37	119
chłopcy	38	39	33	85
dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	3	1	1	100
Dzieci wg miejsca pobytu przed przysposobieniem, w tym:	73	70	70	100
w pieczy instytucjonalnej	3	0	1	x
%	4,1	0,0	1,4	x
w rodzinnej pieczy zastępczej	41	48	52	108
%	56,2	68,6	74,3	x
w rodzinie biologicznej	29	22	17	77
%	39,7	31,4	24,3	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze. i 2016 r., 2017 r i 2018 r.*

W 2018 r. – w porównaniu do roku poprzedniego, w strukturze wieku dzieci przysposobionych w woj. opolskim:

- prawie podwoił się odsetek dzieci poniżej 1 roku życia (z 5,7% do 10,0%);
- zmniejszył się odsetek liczby dzieci w wieku 1-4 lata (z 49% do prawie 44%);
- zwiększyła się grupa dzieci starszych w wieku od 5 do 9 lat (z 27% do 36%), a spadł udział dzieci najstarszych powyżej 10 lat (z 19% do 10%).

Ze względu na miejsce pobytu dzieci adoptowanych przed adopcją, w porównaniu do 2017 r.:

- wzrósł odsetek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej (z 69% do 74%, tj. o 5 pkt proc.);
- spadł udział dzieci przebywających przed adopcją w rodzinie biologicznej (z 31% do 24%);
- 1 dziecko zostało adoptowane z placówki opiekuńczo-wychowawczej (w 2017 r. nie było takich przypadków).

Ponadto – w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020 – w Priorytecie 8, w Działaniu 8.1. – *Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznej*, realizowane są projekty polegające na rozwoju usług społecznych (aktywizujących, wspierających, edukacyjnych, rekreacyjnych), przeznaczonych dla dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej, dla rodzin problemowych w lokalnej społeczności oraz dla młodzieży w procesie usamodzielnienia. Do końca marca 2019 r. podpisano umowy na dofinansowanie realizacji **18 projektów**, w ramach których wsparcie otrzyma **5,8 tys. osób**¹⁴. **Wartość projektów wynosi 30,6 tys. zł, w tym dofinansowanie UE 26 tys. zł.**

---

¹⁴ Wg stanu na 31.03.2019 r. – informacja Departamentu Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO (informacja przekazana pocztą elektroniczną 5.04.2019 r.)

WNIOSKI

Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej utrzymuje się na stałym poziomie, przy czym następują korzystne zmiany polegające na ograniczaniu liczby rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, na rzecz wzrostu liczby rodzin zawodowych. Pozytywnym zjawiskiem jest także dynamiczny wzrost liczby rodzinnych domów dziecka, a także restrukturyzacja placówek opiekuńczo-wychowawczych (zmniejszanie liczby miejsc do 14). Mimo to, nadal w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych umieszczonych jest 3-krotnie więcej dzieci niż w rodzinnych domach dziecka. W związku z tym, ważny jest rozwój działań promujących rodzinną pieczę zastępczą (zwłaszcza rodzinnych domów dziecka), w celu pozyskiwania coraz większej liczby rodzin chcących pełnić rolę pieczy zastępczej. Istotnym zadaniem jest także promocja i wsparcie rodzin biologicznych, oraz podkreślanie niezbywalnej roli rodziny naturalnej – jako najlepszego środowiska opiekuńczego i wychowawczego. W tym celu należy zwiększyć zakres różnego typu usług społecznych dla rodziców i dzieci, aby do minimum ograniczyć przypadki, w których konieczne staje się przekazanie dzieci do pieczy zastępczej.

Ponadto - w niewystarczającym zakresie realizowane są usługi społeczne (edukacyjne, aktywizujące, wspomagające), kierowane do osób opuszczających system, zwłaszcza realizowane w formie mieszkania chronionego/treningowego.

REKOMENDACJE

Należy nadal inicjować i wspierać samorząd terytorialny w rozwoju usług społecznych dla rodzin wieloprotymowych (w tym poprzez zwiększenie liczby placówek wsparcia dziennego i usług społecznych świadczonych w tych placówkach oraz większe zatrudnienie asystentów rodziny), a także kontynuować działania polegające na deinstytucjonalizacji usług (rozwój miejsc w rodzinnych domach dziecka oraz ograniczanie liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych).

W szczególności działania projektowe winny zmierzać do:

- rozwoju usług społecznych świadczonych w miejscu zamieszkania (edukacyjnych, wspomagających, rehabilitacyjnych, pielęgnacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych itp.), w tym z udziałem asystentów rodziny, asystentów osób z niepełnosprawnościami, w szczególności usług aktywizujących i wspomagających na rzecz osób usamodzielniających się i opuszczających system pieczy zastępczej, w tym w formie mieszkań chronionych/treningowych;
- zwiększenia infrastruktury mieszkań chronionych/treningowych dla młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą, poprzez umożliwienie (w większym stopniu) wykorzystania mechanizmu cross-finansingu;
- rozwoju kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej poprzez dostosowanie programów szkoleń do zmieniających się potrzeb, a także poszerzenie katalogu form kształcenia (wizyty studyjne, warsztaty, seminaria, coaching);
- zwiększenia zakresu kooperacji i poprawy współpracy międzysektorowej i międzyinstytucjonalnej (podmioty pomocy i integracji społecznej, rynku pracy, ochrony zdrowia, oświaty, policji, sądownictwa), a także organizacji pozarządowych i podmiotów komercyjnych;

Natomiast w następnym okresie programowania działania winny obejmować:

- rozwój katalogu narzędzi wsparcia o działania diagnostyczne (np. wzmocnienie możliwości diagnostycznych asystentów rodziny oraz specjalistów współpracujących z rodziną problemową i podejmujących decyzję o powrocie dziecka do rodziny biologicznej);
- rozwój i doskonalenie środowiskowych form wsparcia łączących m.in. opiekę zdrowotną, społeczną oraz aktywizację osób usamodzielniających się, w tym formie usług wspierających, działań profilaktycznych, usług pozwalających na podjęcie i utrzymanie pracy zawodowej, zapobiegających uzależnieniu od pomocy społecznej;
- dostosowanie profilu kształcenia kadr pomocy społecznej, ochrony zdrowia, rynku pracy - o kompetencje właściwe dla sprawowania profesjonalnej opieki na rzecz różnych grup klientów (w tym szczególnie dzieci w rodzinach wieloprobemowych, a także dzieci i młodzieży w procesie usamodzielnienia).

*Opracowano w:
Obserwatorium Polityki Społecznej
Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu
Opole, lipiec 2019 r.*